

REGERINGSKANSLIET

Gaza/Västbredden (22)

(62)

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Israel och på de av Israel ockuperade områdena 2002

INLEDNING: De olika rättsordningarna

Få områden har en så komplicerad politisk, social och legal struktur som de som direkt eller indirekt kontrolleras av den israeliska statsmakten. Eftersom dessa förhållanden är av betydelse ur MR-synpunkt redogörs nedan för de olika områdenas status. Ur folkrättsligt perspektiv talar vi om följande separata enheter:

- staten Israel
- västra Jordanstranden (Västbanken)
- Jerusalem
- Gazaremsan
- Golan

Den juridiska grundvalen för staten Israels upprättande var FN:s delningsplan från 1947 (antagen av generalförsamlingen genom res 181). Enligt denna skulle mandatet Palestina delas i en judisk och en arabisk stat och Jerusalem vara en internationaliserad enklav.

De facto brukar emellertid 1949 års vapenstilleståndslinje, inkluderande inom denna gräns västra Jerusalem, accepteras som staten Israels gräns. Staten Israel bebos av en befolkning på omkring 5,75 miljoner människor. Enligt israelisk officiell statistik bebos Israel inklusive israeliska medborgare på ockuperade områden (bosättningsarna på Golanhöjderna, Västbanken och Gaza) av 6,3 miljoner människor, av vilka 79% är judar, 15% muslimer, 3% kristna och 3% druser och andra minoriteter.

Västbanken intogs av Israel under junikriget 1967. Området är sedan dess under israelisk ockupation. Israel har hävdats att man *administrerar*

området med hänvisning till att områdets status före 1967 inte var avgjord. I praktiken innebär detta att Israel inte erkänner att fjärde Genève-konventionen från 1949 angående skydd för civilpersoner under krigstid (Civilkonventionen) är tillämplig vad avser de ockuperade områdena.

Befolkningen på Västbanken uppgår till ca. 1,9 miljoner palestinier och mellan 180 000-200 000 judiska bosättare med israeliskt medborgarskap. (I östra Jerusalem bor 196 000 israeliska judar). Över hälften av markytan på Västbanken har exproprierats av Israel.

Israeliska (judiska) bosättare och utlänningar i området lyder under israelisk lagstiftning. Kairoavtalet den 4 maj 1994, interimsavtalet den 28 september 1995, Hebronprotokollet den 13 januari 1997, Wye River Memorandum den 23 oktober 1998 samt Sharm el-Sheikh Memorandum den 4 september 1999 mellan Israel och PLO reglerar det självstyre som skall råda i Gaza och på delar av Västbanken (de sju största städerna med kringliggande byar på Västbanken.) Enligt avtal skall området vara indelat i tre olika zoner A-område (helt utrymt av Israel, B-område (fortsatt under israelisk säkerhetskontroll och zon C-område. A-område är den palestinska myndigheten ansvarig för administrationen inkl inre ordning och säkerhet, medan i zon B palestinier svarar för civil förvaltning och Israel för säkerheten, med viss palestinsk insyn. Israel ansvarar i zon B för extern säkerhet samt för den övergripande säkerheten för de israeliska medborgarna och den inre ordningen i de israeliska bosättningarna. Under de senaste två årens intifada har gränserna mellan områdena dock suddats ut och Israel har de facto helt eller delvis återtagit kontrollen även i A-områden på flera platser på Västbanken.

Ur folkrättslig synvinkel innebär det israeliska tillbakadragandet ingen ändring. Vad gäller A-område har ICRC (Internationella Rödakorskommittén) formulerat Israels förpliktelser enligt folkrätten på följande sätt: "Israel remains bound by the Fourth Geneva Convention under present circumstances, especially with regard to the provisions concerning occupied territories and this in relation to authority and competence that it effectively exercises". Israel har sedan 1967 förklarat att man inte erkänner Genèvekonventionens *de jure* tillämpning då man anser att det inte rör sig om ockupation, men att man trots det ämnar respektera konventionens humanitära regler.

Sedan Israel erövrat Östra Jerusalem 1967 förklarades staden av Israel vara "återförenad". Enligt FN-majoritetens (inkl Sveriges) mening är detta likställt med folkrättsstridig annektering. Hela östra Jerusalem

lades under israelisk jurisdiktion. Senare har stadens yta utvidgats att omfatta områden på Västbanken. De palestinska invånarna har *de lege* möjlighet att ansöka om israeliskt medborgarskap. De flesta har av politiska skäl dock inte gjort det utan valt att behålla sina jordanska medborgarskap (eller blivit statslösa). I de palestinska valen i januari 1996 ägde palestinier med bosättning i Östra Jerusalem rätt att rösta. Det talas nu om nya palestinska val men från israeliska sida har hävdats att invånare i östra Jerusalem denna gång inte skall få delta. Något som palestinerna sannolikt kommer få svårt att acceptera.

Befolkningen i Stor-Jerusalem ("Jerusalem District") uppgår till ca. 660.000, av vilka 475.000 är judar, 170.000 muslimer och 16.000 kristna. Den judiska befolkningen i Östra Jerusalem (som utgör 38% av Jerusalems samlade judiska befolkning) samt i de nya förorter som anlagts på västbanksområde är något större än den palestinska och växande. Alla är underkastade israelisk lag.

Gazaremsan stod 1948-67 under egyptisk förvaltning men var aldrig inkorporerad i Egypten. Israels ställning i Gaza har sedan 1967 folkrättsligt varit likartad med vad som gäller på Västbanken, d v s FN-majoriteten anser att området är ockuperat, medan Israel anser sig *administrera* området eftersom det hävdar att suveränitetstillhörigheten var obestämd före 1967. Gazaborna är statslösa och lyder under en rättsordning från den brittiska mandatperioden som kompletterats med element ur egyptisk lag och den israeliska militäradministrationens dekret. Kairoavtalet om självstyre innebär ingen förändring i detta avseende.

Befolkningen i Gazaremsan uppgår till ca 1 miljon palestinier och den officiella siffran judiska bosättare är runt 6000.

Golanområdet stod fram till 1967 under kontroll av Syrien (historiskt ingick det aldrig i mandatområdet Palestina) men erövrades då av Israel, som 1981 lade området under israelisk jurisdiktion. FN-majoriteten - inkl Sverige - betraktar området som ockuperat. De flesta av de ursprungliga syriska invånarna flydde i samband med kriget 1967, men ca. 15.000 druser finns kvar. De flesta uppbär idag israeliskt medborgarskap. Drygt 17 000 judiska bosättare har flyttat till området. Alla lyder under israelisk lag.

I maj 2000 drog sig Israel tillbaka från det område i södra Libanon som varit ockuperat sedan invasionen 1982. FN:s generalsekreterare har förklarat reträtten fullbordad i enlighet med säkerhetsrådsresolution 425. Ca 6 000 libanesiska medborgare med anknytning till lydmilisen

South Lebanese Army (SLA) flydde i samband med tillbakadragandet till Israel varav ca hälften nu har återvänt.

Denna rapport begränsar sig i princip till läget rörande de mänskliga rättigheterna i staten Israel inom 1967 års gränser, samt på Golan och uppträdande av israeliska myndigheter på de palestinska områdena.

Sammanfattning

Israel är en parlamentarisk demokrati, vars självständighetsförklaring stipulerar respekt för de universella mänskliga rättigheterna utan hänsyn till etniskt ursprung, religion, politisk tillhörighet, kön eller individuella åsikter. Respekt för grundläggande medborgerliga rättigheter iakttas i allt väsentligt vad gäller israeliska medborgare. Rättsligt och socio-ekonomiskt utsätts på olika sätt landets etniska och religiösa minoriteter i synnerhet den arabiska gruppen för diskriminering.

Efter oroligheterna som bröt ut då den 28 september 2000 dåvarande oppositionsledare Ariel Sharon under stort säkerhetspådtag besökte Haram al-Sharif/Tempelberget i Jerusalem startade den nya väpnade intifadan som nu pågått i två år.

I samband med oroligheter i de arabiskdominerade områdena i Israel i oktober 2000 använde israelisk polis gummiklädda stålkulor och skarp ammunition för att skingra demonstrerande arabiska israeler. Tretton av dessa dödades och runt 300 skadades. En rättslig kommitté är i färd (Or Commission) med att slutföra utredning om händelserna och ansvarighetskedjan.

Effekterna av avspärningar och utgångsförbud på Västbanken och i Gaza har fått mycket kännbara negativa socio- ekonomiska effekter för den palestinska civilbefolkningen. Till följd av avspärningar har också accessen för internationell humanitär assistans och medicinsk personal kommit att avsevärt försvårats.

Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna på de mänskliga rättigheternas område

Israel har ratificerat följande centrala MR-konventioner:

- konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, reservationer för artiklarna 4 och 9; har inte anslutit sig till de fakultativa protokollen,

- konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,
- rasdiskrimineringskonventionen, reservation för artikel 22,
- konventionen om avskaffande av diskriminering mot kvinnor,
- konventionen om barnets rättigheter,
- FN-konventionen mot tortyr, reservationer för artiklarna 20 och 30,
- 1951-års flyktingkonventionen.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Israel är en demokratisk rättsstat. Genom utsträckning av lagars och förordningars giltighet till judiska bosättare på ockuperade områden åtnjuter bosättarna samma rättigheter. Rätten till liv och kroppslig integritet respekteras av rättssystemet. Minoritetsgrupper med israeliska medborgarskap åtnjuter respekt vad gäller rätten till liv och i allt väsentligt också vad gäller kroppslig integritet.

Utomrättsliga avrättningar förekommer i de ockuperade områdena främst i form av israeliska regeringens policy av "targeted killings".

Tortyr är förbjuden i lag Israel har ratificerat FN's tortyrkonvention men den är inte inkorporerad i israelisk lag. De förekommer uppgifter från organisationer så som HRW (Human Rights Watch), B'tselem och AI (Amnesty International) att palestinier i samband med gripande och förhör utsetts för förnedrande behandling.

Efter stängningar 1995 av IDF:s interneringsläger på de ockuperade områdena förs numera de flesta palestinska fångar till fängelser i själva Israel. För närvarande finns omkring 7200 palestinier i israeliska fängelser.

State Department och MR-organisationer så som HRW konstaterar att förhållandena i fängelser för palestinska fångar (både för brott dömda personer och säkerhetsfångar) inte är tillfredsställande även om förbättringar skett. Överbefolkning förefaller vara det främsta problemet liksom tillgång till försvarsadvokat. I samband med Israels "Operation Defensive Shield" i april var situationen synnerligen allvarlig, men sedan dess har alltså förbättringar skett uppger MR-organisationer.

Dödsstraff

Dödsstraff finns i Israel för vissa brott, men har bara verkställts i ett fall (Adolf Eichmann).

Rättssäkerhet

För judar i Israel och bosättare på de ockuperade områdena respekteras personlig frihet och rättssäkerhet i en omfattning som är vanlig i ett demokratiskt system. Detsamma gäller i princip minoritetsgrupper som är bosatta i Israel och Golanområdet, samt palestinier boende i östra Jerusalem.

Rättsväsendet är självständigt i förhållande till de styrande och lagstiftande organen. Domstolar beaktar ibland t.ex. i fall av sk administrativt frihetsberövande av statsorgan framförda synpunkter rörande säkerhetsfrågor. Tendens finns enligt State Department och MR-organisationer, så som Adallah och ACRI, att domstolar i fall av likartad brottslighet dömer icke-judiska medborgare strängare straff än judiska medborgare.

Till det juridiskt sett svaga skyddet för de mänskliga rättigheterna bidrar att Israel alltför tillämpar brittisk undantagslagstiftning från den tid som föregick statens bildande. Hänvisande till 1945 års brittiska "Defence (Emergency) Regulations" har myndigheterna långtgående maktbefogenheter. Förekomsten av olika rättsordningar på de ockuperade områdena är otillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt. Israeliska bosättare, som lyder under israelisk lag, ställs inför rätta inför civila domstolar medan majoriteten av palestinier i de ockuperade områdena ställs inför militärsdomstol. Ett undantag är fallet med Marwan Barghouti som ställts inför rätta i en civil domstol.

Undantagstillstånd råder alltför och har förlängts automatiskt var sjätte månad.

Frihetsberövanden utan rättegång förekommer främst i form av sk administrativt frihetsberövande. Sådana frihetsberövanden som sker i Israel regleras numera i israelisk lag medan de som sker på de ockuperade områdena regleras genom militära order. I strid med IV Genèvekonventionen förs frihetsberövade oftast till förvar i Israel, dvs utanför de ockuperade områdena. Med hänvisning till säkerhetsskäl har militära myndigheter haft befogenheter att besluta om administrativ internering under en period på sex månader, med möjlig förlängning. Enligt IDF's talesman fanns per 1 oktober i år 871 palestinier i administrativt förvar. Tidigare satt även ett antal libanesiska medborgare i administrativt försvar i syfte att bl.a. användas i utväxling av israeliska medborgare stupade eller kidnappade i Libanon. Med sedan Högsta domstolen i april 2000 fastslagit att detta var oförenligt med lagen att

hålla dem frihetsberövade på nämnda grunder släpptes samtliga utom två libaneser fria. Två libaneser, Sheikh Obeid och Moustafa Dirani, som tidigare satt fängslade som administrativa fångar faller sedan mars 2002 under en nyinstiftad lag om illegala kombattanter. Därutöver finns enligt ICRC ett tjugo- till trettiotal libanesiska fångar i israeliska fängelser.

I maj 1997 antog Knesset en lag som begränsar de legala möjligheterna att i Israel hålla människor i förvar utan rättslig prövning och inskränker till 24 timmar den tid som en person kan hållas i förvar utan beslut av domare. Omprövning måste ske var tredje månad. För administrativt förvar gäller att prövning måste ske inom 48 timmar och omprövning var sjätte månad. Lagen gäller dock inte den militära rättsutövningen på de ockuperade områdena.

1986 dömdes den israeliske kärnforskaren Mordechai Vanunu till 18 års fängelse för spioneri och förräderi efter att ha avslöjat hemligheter om Israels nukleära forskning. Fram till 1998 satt Vanunu i isoleringscell har lär under den tiden ha ådragit sig psykiska skador och hans fall har uppmärksammats av flera MR-organisationer.

Mot bakgrund av den pågående konflikten gäller inte rätten till fri rörlighet palestinier från de ockuperade områdena. Deras möjligheter att resa inom och mellan Västbanken och Gaza är inskränkta inte minst sedan den senaste intifadan och i synnerhet sedan juni i år och den israeliska operationen "Determined Path". Möjligheterna för palestinier från de ockuperade områdena att resa in i Israel är mycket begränsade förutom för de som innehar särskilt arbets- eller besökstillstånd. Inskränkningar råder också vad gäller palestiniers möjligheter att resa utomlands via Ben Gurion flygplatsen.

I de ockuperade områdena företar den israeliska armén husförstöring dels med hänvisning till säkerhetskrav, dels som bestraffning.

Yttrande- och mediafrihet m.m.

Tryck-, yttrande och mediafrihet garanteras i israelisk lagstiftning. Censur förekommer endast vad gäller information med ursprung i Israel eller de ockuperade områdena som bedöms känslig från nationell säkerhetssynpunkt. Inskränkningar i yttrande- och föreningsfriheten gäller för judiska extremistorganisationer som Kach och Kahane Chai. Dessa är förbjudna som politiska partier.

I början av 1998 antog Knesset Lagen om informationsfrihet, som fastställer israeliska medborgares rätt till insyn i offentliga myndigheters verksamhet och rätten att få information från myndigheterna i fråga. Undantag görs i offentlighetslagen, som trädde i kraft i juni 1999, för sekretessbelagd information.

Religionsfrihet råder.

Eftersom familjelagstiftningen anförtrotts de religiösa samfundet är det i realiteten inte möjligt att stå utanför dessa. Ett utslag härav är att borgerlig vigsel inte kan ingås i Israel. Borgerliga äktenskap ingångna utomlands godtas dock. Det har inte heller varit möjligt för en judisk person att i Israel ingå ett giltigt äktenskap med en muslim eller kristen. Genom ett utlåtande av Högsta domstolen har dock vissa möjligheter öppnat sig för dylika vigslar framöver, om den icke-judiska parten är medborgare i ett annat land och vigseln äger rum på detta lands ambassad eller konsulat.

De politiska institutionerna

Israel är en parlamentarisk demokrati där regeringen, ansvarig inför parlamentet (Knesset), utövar den exekutiva makten.

Val till Knesset sker minst vart fjärde år, men nyval kan utlysas. Nästa ordinarie val ska enligt lagtima ordning äga rum senast 28 oktober 2003.

Israelisk lagstiftning garanterar och slår vakt om domstolsväsendets absoluta oberoende. Israel saknar en skriven författning. Ett antal så kallade "Basic Laws" stadfäster en rad friheter som i andra länder är angivna i författningen. Vissa rättigheter är också angivna i Israels självständighetsförklaring från 1948.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Israel håller i flertalet relevanta avseenden en standard jämförbar med EU-staterna vad gäller tillgång och kvalitet på hälso- och sjukvård. Statens utgifter för sjuk- och hälsovård uppgår till omkring 8-9% av BNP. FN's sociala och ekonomiska kommitté uttryckte i sina sammanfattade slutsatser (december 1998) oro för att israeliska araber diskrimineras vad gäller tillgång till sjuk- och hälsovård då denna service ofta är sämre i arabiska samhällen än i judiska.

Rätten till utbildning

Israel håller inom området utbildning en standard som i flertalet relevanta avseenden är jämförbar med EU.

Enligt MR-organisationer som Adallah och Sikkuy som offentlig statistik spenderar staten avsevärt mer medel per judisk elev jämfört med per arabisk

elev. T.ex. har arabiska skolor fler studenter per klassrum än de skolor med judiskt majoritet och 84% av alla studenter som inte lyckas slutföra grundskolan är araber (oproportionerligt hög siffra jfr med arabiska befolkningsandelen). Proportionellt får en avsevärt mindre andel arabiska studenter tillträde till universitetstudier än judiska. Enligt siffror från MR-organisationer är 6 % av de universitetsstuderande araber.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Icke-judiska israeliska medborgare har inte samma rätt att köpa fast egendom som judiska israeliska medborgare. Drygt 93% av staten Israels territorium förvaltas/ägs av staten genom *Israel Lands Authority* eller genom de halvofficiella organisationerna *Jewish National Fund* och *Jewish Agency*. Sistnämnda organisationers stadgar förbjuder upplåtelse eller uthyrning av mark till icke-judar. Arabiska medborgare äger mindre än 2,5% av den privat ägda marken i Israel, som proportionellt utgör drygt fem procent av landets totala markyta. I praktiken är det omöjligt för en icke-jude att förvärva statsägd mark. Hittills har icke-judiska medborgare inte fått hyra eller köpa mark förvaltat av de två sistnämnda organisationerna.

I mars 2000 slog dock Högsta domstolen fast att det är förbjudet att reservera statens mark till judar. En arabisk familj hade nekats köpa tomträtt i ett judiskt samhälle som anlagts av Jewish Agency.

Ett stort antal, drygt hundra, arabiska byar i Israel har inte givits legal status som bosättningsorter. Avsaknaden av legal status innebär att byarna inte har tillgång till allmän service så som infrastruktur, energi, vatten, m m.

Arbetslösheten är högre bland Israels icke-judiska medborgare än bland de judiska dito. Nationellt ligger arbetslösheten på omkring 10,5%, medan den hos den arabiska femtedelen av befolkningen ligger på omkring 14%.

Vad gäller möjligheter till offentlig anställning har araber ofta problem att få anställning i funktioner med någon typ av anknytning till Israels nationella säkerhet. En anledning till särbehandlingen av de israeliska araberna med undantag för druserna är att dessa inte har rätt att göra värnplikt.

En person som inte fullgjort militärtjänstgöring särbehandlas på ett oförmånligt sätt vad gäller områden som inte logiskt står i samband med försvarsplikten: sämre sociala förmåner, minskade möjligheter till anställning inom vissa sektorer, minskade möjligheter till högre studier och till stipendier, bostadslån, mm. Nyligen antogs en lag om sänkt barnbidrag med 20% för de familjer där föräldrar inte gör militärtjänst.

Tillämpningen av lagen är dock tillsvidare frysts då frågan förts för prövning till Högsta domstolen.

Minoriteters ställning

Lagen om "Equal Opportunities in Employment" från 1995 förbjuder diskriminering på grund av kön, föräldraskap, familjesituation, sexuell läggning, folktillhörighet, ursprungsland, religiös eller politisk åskådning, partitillhörighet och ålder. Lagstiftning finns även om jämlika löner.

Den största minoriteten i Israel utgörs av 20% av befolkningen som är araber. De socio-ekonomiska förhållandena för dessa är alltför sämre än för den judiska befolkningsdelen.

Tidigare hade drygt 120 000 palestinier från Västbanken och Gaza arbetstillstånd i Israel jämfört med avsevärt färre idag. Palestinsk arbetskraft har kommit att ersättas med utländsk arbetskraft i form av legala och illegala gästarbetare. Genom sin brist på officiell status saknar de senare tillgång till medborgerliga rättigheter och sociala förmåner. Regeringen försöker nu minska antalet utländska gästarbetare genom olika åtgärder samtidigt som deras eftersatta situation alltmer uppmärksammas.

Den så kallade "återvändandelagen" ger judar rätt till fri invandring till Israel och att i samband därmed omedelbart erhålla israeliskt medborgarskap.

I samband med oroligheter i de arabiskdominerade områdena i Israel i oktober 2000 använde israelisk polis gummiklädda stålkulor och skarp ammunition för att skingra demonstrerande arabiska israeler. Tretton av dessa dödades och runt 300 skadades. En rättslig kommitté är i färd (Or Commission) med att slutföra en utredning av händelserna och ansvarighetskedjan.

Kvinnans ställning

Rättslig ställning/rättskapacitet

Israel har ratificerat kvinnokonventionen utan reservationer. Ingen könsdiskriminering återfinns i direkt lagstadgad form. Familjelagstiftningen ligger under de religiösa samfundens jurisdiktion. De religiösa lagarna innebär ibland diskriminering av kvinnor, t.ex. vad gäller skilsmässor.

I mars 2000 antogs en lag kvinnans rättigheter som stipulerar jämlikhet vad gäller arbete, militärtjänst, utbildning etc samt reglerar skydd för kvinnan mot våld, sexuella trakasserier och exploatering.

Arbetsliv och politik

De finns inga lagliga hinder för kvinnligt deltagande i de politiska livet men de är i praktiken underrepresenterade.

Lagen om "Equal Opportunities in Employment" från 1995 förbjuder diskriminering p g a kön, föräldrarskap, familjesituation, sexuell läggning, folktillhörighet, ursprungsland, religiös eller politisk åskådning, partitillhörighet och ålder. Lagstiftning finns även om jämlika löner

Utbildning

Ingen könsdiskriminering finns att rapportera inom utbildningssektorn.

Familj, våld och hälsa

Våldet mot kvinnor har inte minskat. Oro finns hos kvinnorättsorganisationer för att tendensen går mot ökat våld. Sexhandeln utgör ett växande problem i Israel främst med kvinnor från det f.d. Sovjetunionen och Öst Europa. Enligt ACRI finns ca 3000 kvinnor i landet som varit förmål för sådan "trafficking". Israeliska myndigheter ägnar alltmer uppmärksamhet åt problemet och en rad program har inletts i syfte att minska förekomsten och hjälpa utsatta kvinnor.

Barnets rättigheter

Under de senaste åren har insikten om att även barn har rättigheter vuxit. Uppmärksamheten kring barnmisshandel har också ökat. Indikation om en förändrad attityd är ett beslut i Knesset 1995 om att inte undanta föräldrar, lärare eller ungdomsledare från brottsligt ansvar för barnmisshandel.

Arabiska barn har som nämnts sämre tillgång till utbildning då staten generellt allokerar mindre medel för arabiska skolor.

Flyktingars rättigheter

Israel har ratificerat flyktingkonventionen. Antalet icke-judiska flyktingar som kommer till landet får bedömas som litet. Utsikterna för att icke-judiska personer ska beviljas asyl i Israel får likaså bedömas som mycket ringa.

Efter Israels tillbakadragande från södra Libanon i maj 2000 tog Israel emot nära 6000 libanesiska medborgare med samröre med lydmilisen South Lebanon Army (SLA). Av dessa har ca 300 återvänt och de kvarvarande får vartefter sina upphållstillstånd förlängda och har rätt att arbeta och erhålla sociala förmåner.

Funktionshindrades situation

Funktionshindrade har rätt till statliga bidrag, t ex inkomst-, hyres- och transportbidrag. Lagen om lika anställningsförutsättningar (Equal Opportunities in Employment) gäller även för funktionshindrade, om än de inte omnämns specifikt i lagen. I början av 1998 antogs en lag om lika villkor för funktionshindrade (Equal Rights for the Disabled), som bl. a. stipulerar funktionshindrade personers rätt att vara en integrerad del av samhället.

Oberoende MR-organisationer

Ett stort antal organisationer i Israel är verksamma inom MR-området. Till de främsta hör *B'Tselem - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories*, *ACRI - Association for Civil Rights in Israel*, *HaMoked - Center for the Defence of the Individual*, *PCATI - Public Committee Against Torture in Israel*, *DCI - Defence for Children International*, kvinnorrätsorganisationen *Na'amat*, de israelisk-arabiska civilrättsorganisationerna *Adalah*, *Sikkuy* och *Moussawa*, samt *Physicians for Human Rights*.